

Het Molenstraatse jagersgilde 'De Schutters van Buiten'

Loon op Zand is van oudsher gezegend met uitstekende gilden. Iedereen kent ze. Sint Ambrosius en Sint Hubertus hebben een grote traditie en bij veel gelegenheden blijkt dat hun betekenis het eigen belang van de gildebroeders verre overstijgt. Ook Sint Crispijn leeft nog voort in de herinnering van de Loonse mensen. Maar wie heeft er ooit gehoord van het jagersgilde "De Schutters van Buiten"?

Het jagersgilde heeft bestaan zo ongeveer tussen 1910 en 1920. De leden waren boeren van de Molenstraat, de Schoorstraat en de Loonse Hoek. De thuisbasis was het café van Wouter van Beers, in de volksmond bekend als *'Woutje van Bèèst'*, de huidige woonboerderij van Smarius aan het einde van de Kloosterstraat aan de S-bocht waar de Molenstraat begint. Het grootste verschil tussen 'De Schutters van Buiten' en de aloude Loonse gilden was wel dat het jagersgilde niet als een echt gilde bedoeld was. Het was meer een gezelligheidsvereniging, zo iets als tegenwoordig een carnavalsclub, maar die waren toen nog niet zo in zwang. Er waren zelfs maar vier leden die over een jachtgeweer beschikten. Mijn vader, Kees van der Lee (1894 -1975), destijds woonachtig op de 'Saoikeshoef' in de Loonse Hoek, was de laatst levende 'gildebroeder' en van hem hoorde ik de merkwaardige verhalen. Er zijn geen archiefstukken of attributen bewaard gebleven.

De officiële benaming van het gilde werd zelden of nooit gebruikt. Het werd steevast aangeduid als *'het Vèèrekesdoeltje'*. De achtergrond daarvan was dat voor de jaarlijkse teerdag een varken werd geslacht en dat werd dan door de gildebroeders zo ongeveer helemaal opgegeten. Het verhaal gaat dat Zeger van der Velden bij zo'n gelegenheid een keer zes voet (1,80 meter) worst opat en daarbij de legendarische uitspraak deed: *'Ik zu 't nie gedörfd hebbe ès m'n bruur gin fietsenmaaker was gewist'*. Dat was een doordenker: die broer was *'Peer Fiets'* en hij zou in noodgevallen de gesprongen darmen hebben kunnen plakken...

Om wat geld in kas te krijgen werd op de teerdag het vet van het varken met veel hilariteit bij opbod verkocht, *'verpacht'* zoals men dat noemde. Mijn vader trad op als veilingmeester. De prijs liep op tot ongeveer een gulden per pond – de normale prijs was 20 cent – maar de hoogste bieder had niet de verplichting al het vet af te nemen. Hij beperkte zich dan ook meestal tot een pond en daarna begon het spel opnieuw totdat al het vet verpacht was.

Hoewel 'De Schutters van Buiten' niet als een echt gilde naar buiten traden, hebben ze toch één keer deelgenomen aan een gildendag. Dat was in Boekel en ze behaalden er waarachtig ook nog een prijs, namelijk voor het van verst komende gilde...

Het *'Vèèrekesdoeltje'* is rond 1920 roemloos van het toneel verdwenen. Op de teerdag werd zoals gewoonlijk eerst gejaagd in het Udenhoutse Broek met vier jagers en de overige gildebroeders als drijver. Aan het einde werd besloten, ook nog even een drijfjacht te houden op de Suikerberg, waar de kantonrechter Jhr. Verheijen de jachtrechten bezat. Die had wel zo iets voorzien en daarom voorzorgsmaatregelen getroffen, zodat de jolige jagers in plaats van wild alleen maar twee veldwachters opjoegen. Iedereen werd geverbaliseerd en de boetes waren zo hoog dat men ze zoveel mogelijk uit de kas betaalde en daarna het gilde ophief.

Ook al was het gilde opgeheven, de vriendenkring bleef nog wel enige tijd bestaan. Zo kwam het dat een keer met *'vastelaovend'* – carnaval zouden we nu zeggen – de groep gezellig bijeen was in het stamcafé, toen de veldwachters Van der Steen en Van den Oever de stemming kwamen bederven wegens overschrijding van het sluitingsuur. Het was immers al kwart over tien, een kwartier over tijd! Alle aanwezigen werden op de bon geslingerd en enige tijd later moesten ze in verband daarmee voorkomen bij het kantongerecht in Waalwijk, waar Jhr. Verheijen, die indirect het gilde om zeep had geholpen, kantonrechter was. De boeren maakten er een dagje van en gingen gezamenlijk te voet op pad, waarbij elk café onderweg werd aangedaan. In de rechtszaal zelf werd daarna zoveel mogelijk obstructie gepleegd. Bart Verhoeven van de Schoorstraat spande de kroon. Gevraagd naar zijn naam, antwoordde hij met "Norbert Adrianus Verhoeven", maar de kantonrechter herhaalde twee keer de

vraag, steeds luider, omdat hij geen “edelachtbare” had gehoord. Na de derde keer vroeg hij geïrriteerd: “Man, kun je niet met twee woorden spreken”? Bart, zonder blikken of blozen: “*t Zèn d’r wel drie!*”! Het spel herhaalde zich bij de vraag, hoe laat hij op de bewuste avond in het café van Wout van Beers was geweest. Bart, twee keer: “*Om kwart ôver tîene*” en bij de derde keer op hoge toon “Hoe laat”!?: “*Om twee en twintig uur vèftien!*”! Toen was de kantonrechter het zat en hij liet de weerspannige boer uit de rechtszaal verwijderen. Al die ergernis bij de magistraat resulteerde natuurlijk in een forse boete.

Op de terugweg namen de boeren nog even wraak. Toen ze de koets van de kantonrechter achter zich zagen aankomen, vormden ze gearmd een slinger waarmee ze de weg afsloten. Koetsier Tinus van Loon, later putjesschepper bij de gemeente, kon er niet door en de jonker kon zo nijdig op zijn fluitje blazen als hij wilde, het hielp allemaal niet. Tot aan het *Waalwijks kapelleke* was er geen doorkomen aan. Toen werd de blokkade opgeheven. Ze konden er immers geen cafeetje voor laten schieten...

Heemkundekring Loon op 't Sandt

Anton van der Lee

Het voormalige café van Wouter van Beers, de thuishaven van de ‘Schutters van Buiten’. Foto: A.v.d.Lee. ©Rond de Toren